



60
LT

FACTS

Europos saugos ir sveikatos darbe agentūra

ISSN 1725-7042

Ekspertų prognozė dėl atsirandančios fizinės rizikos, susijusios su darbuotojų sauga ir sveikata

Kodėl reikia kreipti dėmesį į atsirandančią riziką?

Dėl naujų technologijų ir kintančių ekonominių, socialinių bei demografinių sąlygų darbo aplinka nuolat keičiasi. Todėl 2002–2006 m. Bendrijos strategijoje ⁽¹⁾ Agentūra raginama „įsteigti rizikos stebėjimo tarnybą“ ir „iš anksto numatyti naujai atsirandančius rizikos veiksnius“. Rizikos stebėjimo tarnybos (rizikos observatorijos) tikslas – nustatyti ir numatyti darbo saugos ir sveikatos (DSS) tendencijas Europoje, kad būtų galima tikslingiau naudoti išteklius ir laiku vykdyti veiksmingas intervencijas.

Atsirandanti rizika – kas tai yra?

„Atsirandančią riziką“ galima apibrėžti kaip riziką, kuri yra **nauja** ir vis **didėja**.

Nauja reiškia arba:

- kad tokios rizikos anksčiau nebuvo; arba
- kad sena problema dabar laikoma rizikos veiksniu, nes pasikeitė visuomenės supratimas apie ją arba atsirado naujų mokslo žinių.

Rizika **didėja**, jei:

- didėja kenksmingų veiksnių, dėl kurių atsiranda rizika, skaičius arba
- didėja riziką keliančių kenksmingų veiksnių poveikio tikimybė; arba
- darbuotojų sveikatai kyla vis didesnis pavojus.

Kaip nustatyti atsirandančią riziką?

Prognozė buvo suformuluota kaip trijų etapų DELFI apklausa. DELFI metodas remiasi kartojimu, kai ankstesnio etapo rezultatai iš naujo pateikiami ekspertų vertinimui. Rizikos veiksniai buvo įvertinti, taikant penkių balų Likerto skalę. Iš 137 ekspertų, pakviestų dalyvauti apklausoje, 66 užpildė klausimyną, apimančią 14 Europos šalių ir JAV.

Kokie yra svarbiausi atsirandančios DSS fizinės rizikos veiksniai?

Prognozėje atsispindi didėjantis susirūpinimas rizika, kuri atsiranda dėl daugelio veiksnių poveikio vienu metu.



■ Fizinės veiklos trūkumas

Fizinės veiklos trūkumo priežastys yra didėjantis vizualinių įrenginių ir automatinė sistemų naudojimas ir su tuo susijęs ilgas sėdėjimas darbo vietoje, taip pat ilgos kelionės darbo reikalais, kai vis daugiau laiko praleidžiama sėdint. Literatūros apžvalga parodė, kad profesijos, kurioms būdingas labai mažas fizinis aktyvumas ir didelis raumenų ir kaulų sistemos sutrikimų procentas, paprastai susijusios su ilgu sėdėjimu, tačiau susirūpinimą kelia ir darbas, kurio metu ilgai stovima. Atsiranda sveikatos problemų, kaip antai: viršutinių galūnių ir nugaros raumenų bei kaulų susirgimai, mazginis venų išsiplėtimas ir gili venų trombozė, nutukimas ir tam tikros vėžinės ligos.

■ Raumenų ir kaulų sistemos sutrikimų ir psichologinių bei socialinių veiksnių poveikis vienu metu

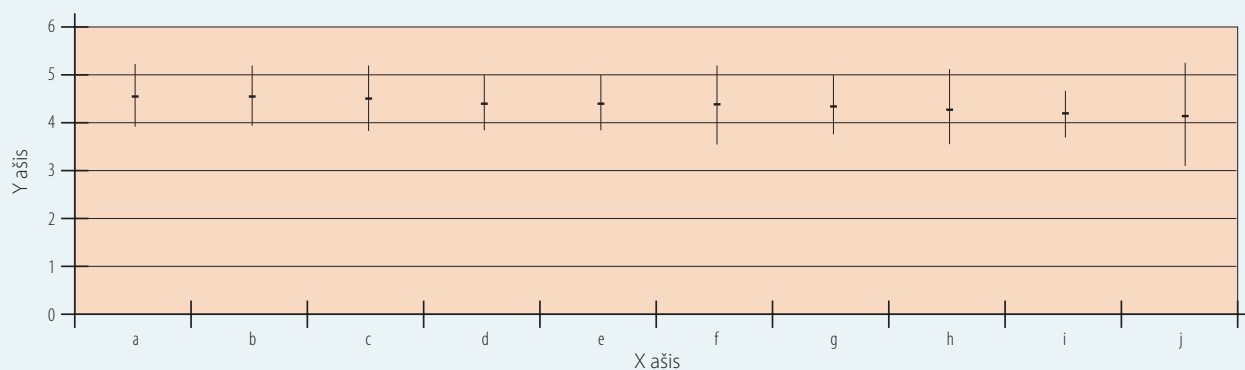
Galima pastebėti, kad nepalankūs psichologiniai ir socialiniai aspektai dar labiau paaštrina fizinius rizikos veiksnius ir prisideda prie raumenų ir kaulų sistemos ligų paplitimo. Literatūroje daug dėmesio skiriama vizualiniams įrenginiams, informacijos telefonu centrams ir sveikatos priežiūros sektoriui. Minimi šie psichologiniai ir socialiniai veiksniai: per dideli arba per maži reikalavimai darbe, sudėtingos užduotys, laiko stoka ir skubėjimas, per maža darbo kontrolė, žemas sprendimų priėmimo lygis, menka kolegų parama, darbo neužtikrintumas ir priekabiavimas. Poveikis raumenims ir kaulams kartu su patiriamu psichologinių ir socialinių veiksnių poveikiu daug labiau kenkia darbuotojų sveikatai negu tik vieno iš šių veiksnių poveikis.

■ Naujų technologijų sudėtingumas bei žmogaus ir mašinos sąsaja

Fizinės darbo vietų charakteristikos, kaip antai ergonominiu požiūriu prastai suprojektuota žmogaus ir mašinos sąsaja, padidina darbuotojų protinę ir emocinę įtampą, dėl kurios atsiranda klaidos ir kyla nelaimingų atsitikimų rizika. „Protinga“, bet kartu ir sudėtinga žmogaus ir mašinos sąsaja randama oro transporto pramonėje, sveikatos priežiūros sektoriuje (kompiuterizuota chirurgija), sunkiasvoriuose sunkvežimiuose, žemkasėse (pavyzdžiui, valdymo rankenos kabinoje) ir sudėtingoje gamybinėje veikloje (su žmogumi bendradarbiaujantys robotai („kobotai“)).

⁽¹⁾ „Prisitaikymas prie pokyčių darbe ir visuomenėje – nauja 2002–2006 m. Bendrijos darbuotojų sveikatos ir saugos strategija“, KOM(2002) 118 galutinė redakcija.

Apklausoje nustatytas pagrindinių atsirandančios DSS rizikos rūšių dešimtukas (Y ašis: verčių vidurkiai penkiabalėje Likerto skalėje ir standartinis nuokrypis; X ašis: rizikos rūšys)



- a. Fizinės veiklos trūkumas
 b. Bendras vibracijos ir nepatogios kūno padėties poveikis
 c. Prastas žemos kvalifikacijos darbuotojų grupių supratimas apie šiluminės rizikos ir nepalankių šiluminių sąlygų poveikį
 d. Daugelio vienu metu veikiančių veiksnių keliama rizika
 e. Bendras raumenų ir kaulų sistemos ligas sukeliančių veiksnių ir psichosocialinių rizikos veiksnių poveikis
 f. Šiluminis diskomfortas
 g. Vibracijos ir raumenų veiklos reikalaujančio darbo poveikis vienu metu
 h. Naujų technologijų sudėtingumas, darbo procesai ir žmogaus bei mašinos sąsaja
 i. Nepakankama didelės rizikos grupių apsauga nuo ilgalaikės ergonominės rizikos
 j. Bendras ultravioletinės radiacijos poveikio darbo ir ne darbo metu padidėjimas

■ Daugelio vienu metu veikiančių veiksnių keliama rizika

Ekspertai ypač pabrėžė riziką, kurią kelia daugelio vienu metu veikiančių veiksnių poveikis. Literatūroje daug dėmesio skiriama informacijos telefonu centrams, kurių daugėja ir kuriuose atsiranda naujų darbo rūšių, susijusių su daugelio veiksnių keliama rizika: ilgu sėdėjimu, triukšminga aplinka, nepatogiomis ausinėmis, prasta ergonomika, menka darbo kontrole, laiko trūkumu ir skubėjimu, dideliais protiniais ir emociniais reikalavimais. Informacijos telefonu centrų darbuotojai serga raumenų ir kaulų sistemos, mazginio venų išsiplėtimo, nosies ir gerklės, balso stygų ligomis, patiria didelį nuovargį, įtampą ir išsekimą.



Didėjantis darbo vietų skaičius Vokietijos informacijos telefonu centre
 HVBG, Vokietija — Pressebilder

■ Nepakankama didelės rizikos grupių apsauga nuo ilgalaikės ergonominės rizikos

Ši problema kartojasi per visą prognozę. Paradoksalu, bet žemos kvalifikacijos reikalaujantį darbą atliekantiems darbuotojams, turintiems prastas darbo sąlygas, taikoma mažiau mokymo ir suvokimo apie riziką didinimo priemonių, nors jie apibūdinami kaip ypač didelės rizikos grupė. Tai žemės ūkio darbininkai ir statybininkai, menkai išmanantys apie šiluminę riziką, kuri susijusi su darbu šaltoje arba karštoje aplinkoje.

■ Šiluminis diskomfortas

Pabrėžiama, jog trūksta priemonių šiluminiui diskomfortui pramonėje mažinti, nes ten kol kas buvo sprendžiama tik dėl

aplinkos temperatūros atsirandančios įtampos problema. Manoma, kad nepakankamai yra įvertintas šiluminio komforto poveikis darbuotojų patiriamai įtampai ir jų gerovei. Šiluminis diskomfortas gali kenkti darbuotojų darbo rezultatams ir su sauga susijusiam elgesiui, dėl to gali išaugti nelaimingų atsitikimų darbe tikimybė.

■ Bendras ultravioletinės radiacijos (UVR) poveikio padidėjimas

Respondentai neabejotinai pripažįsta, kad ultravioletinė radiacija – atsirandanti rizika. Kadangi UVR poveikis kaupiasi, kuo daugiau darbuotojai jį jaučia ne tik darbo, bet ir ne darbo metu, tuo labiau jie jautrūs UVR poveikiui darbe. Todėl prevencinių priemonių poreikis didėja.

■ Bendras vibracijos, nepatogios kūno padėties ir raumenų veiklos reikalaujančio darbo poveikis

Nors vibracija laikoma „tradicine“ rizikos rūšimi, dėmesys jai padidėjo, išleidus Europos direktyvą 2002/44/EB⁽²⁾.

Smulkesnė informacija

Ekspertų prognozės dėl žmogiškųjų, socialinių, organizacinių, cheminių ir biologinių medžiagų rizikos papildo prognozes dėl fizinių rizikos veiksnių ir teikia labai išsamų vaizdą apie atsirandančias rizikos rūšis darbo aplinkoje.

Išsamūs rizikos stebėjimo tarnybos darbo rezultatai paskelbti: <http://riskobservatory.osha.europa.eu>

Agentūros ataskaita „Ekspertų prognozės dėl atsirandančių fizinės rizikos veiksnių, susijusių su darbuotojų sveikata ir sauga“:

<http://osha.europa.eu/publications/reports/6805478>

Agentūros darbo dokumentas „Darbo aplinkos pokyčių tyrimai“:

<http://osha.europa.eu/publications/reports/205>

Agentūros ataskaita „Naujos nelaimingų atsitikimų dėl pokyčių darbo aplinkoje tendencijos“:

<http://osha.europa.eu/reports/208>

Agentūros tinklalapyje pateiktos nuorodos į darbo aplinkos pokyčių tyrimus: <http://osha.europa.eu/research/rtopics/change/>

⁽²⁾ 2002 m. birželio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/44/EB dėl būtiniausių sveikatos ir saugos reikalavimų, susijusių su fizinių veiksnių (vibracijos) keliama rizika darbuotojams (OL L 177, 2002 07 06).

Europos saugos ir sveikatos darbe agentūra

Gran Via, 33, E-48009 Bilbao

Tel. (34) 944 79 43 60, faks. (34) 944 79 43 83

El. paštas: information@osha.europa.eu

